

Η επανάσταση στο Αγιονέρι Ηραίας

(ομιλία Μπερδούση Δημητρίου, 24-3-07)

Εκλεκτοί προσκεκλημένοι της εθνικής αυτής τελετής, η εκφώνηση πανηγυρικού λόγου προς μνήμη και τιμή των επώνυμων και ανώνυμων συμπατριωτών προγόνων μας Ηραιατών και Γορτυνίων γενικότερα, που από τους πρώτους πρόταξαν τα στήθη τους, για την αποτίναξη του Τουρκικού ζυγού, αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για τον ομιλούντα.

Με τον επιβεβλημένο σεβασμό και το ανάλογο δέος, συγκεντρωθήκαμε για μια ακόμα φορά σήμερα, εδώ στον Ιερό αυτό χώρο, στο Αλώνι του Καλλιντέρη, για να αποτίσουμε φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης στο μεγαλείο της προσφοράς και της θυσίας των προγόνων μας χάριν της λευτεριάς και της εθνικής μας αναγέννησης.

Σ' αυτό εδώ το Ιστορικό σύμβολο του ξεσηκωμού, σ' αυτήν εδώ την περίοπτη τοποθεσία, σ' αυτόν τον πέτρινο καμβά, στ' αλώνι του Καλλιντέρη, κεντήθηκε και αποτυπώθηκε η θεσπέσια μορφή της λευτεριάς.

Αυτόν τον ειδυλλιακό τόπο διάλεξαν οι Ηραιάτες πρόγονοί μας, μαζί με άλλους Γορτύνιους, και, σ' αυτό το σημείο, σ' αυτό το μικρό και γραφικό χωριό, το Μπέτσι, δόθηκε οργανωμένα, το

πρώτο πολεμικό σάλπισμα, και συγκροτήθηκε το πρώτο επαναστατικό στρατόπεδο που έμελλε να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο κατά τις πρώτες και τις μετέπειτα ημέρες της έκρηξης της Ελληνικής Επανάστασης.

Είναι βέβαιο πως σ' αυτή τη σημερινή Πατριωτική σύναξη, μας αντικρίζουν από ψηλά και με ικανοποίηση και υπερηφάνεια μας χαμογελούν οι ηρωικές μορφές του '21, που δόξασαν, αυτόν τον τόπο, και τον κράτησαν, όσο μπόρεσαν, μακριά από το επίβουλο μάτι του κατακτητή.

Ανάμεσά τους διακρίνουμε, τη θρυλική μορφή, του Κόλλια του Πλαπούτα, του φοβερού και άγριου εκείνου Κλέφτη, που για 70 και πλέον χρόνια είχε γίνει το φόβητρο των Τούρκων, οι οποίοι στο άκουσμα και μόνον του ονόματός του ετρέποντο σε άτακτη φυγή.

Χαρακτηριστικό του τρόμου και της φοβέρας που ενέπνεε το όνομα του Κόλλια του Πλαπούτα και των παιδιών του, στους εμπειροπόλεμους και σκληροτράχηλους Λαλαίους Τουρκαλβανούς, είναι και το παρακάτω δημοτικό άσμα:

*«Πιάνουν και γράφουν γράμματα οι Τούρκοι οι Λαλαίοι
και γράφουν του Καπόμπαση, του Κόλλια του Πλαπούτα.
Απ' όξω λέει τ' απόγραμμα και μέσα λέει το γράμμα:
Σ' εσέ Κόλλια Καπόμπαση, Ζαπίτη της Λιοδώρας.*

Για πες μας, τι ζουρλάθηκες και συ και τα παιδιά σου,
και μας γυρεύεις πόλεμο, για να μας εξοντώσεις;
Αν θέλεις γρόσια πάρε μας, φλωριά μην τα λυπάσαι
Αν θέλεις και του Μπέλεσι, τσιφλίκι, να το πάρεις.
Αλλιώς πασάδες θε να 'ρθουν, Κόλλια να σε χαλάσουν.»
«Εγώ πασά δε σκιάζομαι και Τούρκους δε φοβάμαι,
και θα σας κάνω πόλεμο, για να σας εξοντώσω.»

Η έναρξη της επανάστασης βρίσκει το θρυλικό Κλέφτη της
Ηραίας και όλης της Γορτυνίας και των γειτονικών διαμερισμάτων
να άγει το ενενηκοστό περίπου έτος της ηλικίας του.

Τη σκυτάλη του Αγώνα έχουν ήδη πάρει τα παιδιά του,
Γεωργάκης και Δημητράκης, Θανάσης και Παρασκευάς.

Τα Πλαπουτόπουλα, που βρίσκονται σε άμεση επαφή και
επικοινωνία με τον Κολοκοτρώνη, τους Δεληγιανναίους και όλες τις
άλλες ηγετικές φυσιογνωμίες της ευρύτερης περιοχής, άρχισαν να
συγκροτούν και να δημιουργούν από τα μέσα του Μάρτη, το
πρώτο επαναστατικό στρατόπεδο στο χώρο αυτό. Ένα δεύτερο
στρατόπεδο συγκροτείται από τους Δεληγιανναίους αδελφούς
Δημητράκη και Ανάστο, στου Ρένεσι, στη θέση «Κόκλα».

Από τα δυο αυτά στρατόπεδα αρχίζουν ακροβολιστικά οι
εχθροπραξίες και συλλαμβάνονται μερικοί από τους
περιφερόμενους Λαλαίους φοροεισπράκτορες. Ταυτόχρονα οι

αρχηγοί των στρατοπέδων, με σκόπιμα απολυθέντες αιχμαλώτους, παρήγγειλαν στους έντρομους Τούρκους της Καρύταινας και του Φαναρίου, να παραδώσουν ειρηνικά τα όπλα.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι στη Γορτυνία κατά τις παραμονές της επανάστασης, κατοικούσαν ελάχιστοι Τούρκοι και αυτοί ήσαν στην Καρύταινα περί τις 100 οικογένειες, στα Λαγκάδια περίπου 70, και ελάχιστοι στην Καμενίτσα της Νυμφασίας, στη Λάστα και στη Βάχλια της Ελευσίνας. Και αυτό βέβαια δεν ήταν τυχαίο, αλλά οφειλόταν στο γεγονός ότι η Γορτυνία, μετά τη Μάνη, αποτελέσε το μετερίζι της Κλεφτουριάς και ήταν πολύ δύσκολο στον κατακτητή να δημιουργήσει μόνιμες εστίες.

Από την άλλη μεριά η Γορτυνία κατά τις παραμονές της επανάστασης ήταν πολυάνθρωπη και μπορούσε να δώσει εννιά χιλιάδες στρατιώτες ασκημένους στην οπλοφορία, καθότι και η μπαρούτι ήταν άφθονη στη Δημητσάνα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το 1815, το Μπέτσι είχε 75 κατοίκους, η Τσούκα 125, ο Αγιάννης 125, του Σέρβου 150, το Πυρί 100 και ανάλογους κατοίκους είχαν και τα υπόλοιπα 150 και πλέον χωριά της Γορτυνίας, ενώ η πρωτεύουσα Καρύταινα αριθμούσε 3.000 κατοίκους.

Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις, με την επίσημη κήρυξη της επανάστασης στις 25 Μαρτίου, όλα τα χωριά της Γορτυνίας

άδραξαν τα όπλα. Τα εγχώρια λαϊκά όργανα προηγούνται της πορείας, οι γέροντες χόρευαν από τη χαρά τους και οι γυναίκες κεντούσαν τα φλάμπουρα και έδεναν φουσέκια.

Το μέγεθος του ξεσηκωμού έγινε αστραπιαία γνωστό και οι Τούρκοι που εβρίσκοντο στις επαρχίες έσπευδαν να κλειστούν μέσα στην Τρίπολη. Το ίδιο έκαναν και οι Τούρκοι του Φαναρίου. Μέσω της Ανδρίτσαινας και παίρνοντας μαζί τους όλα τα υπάρχοντά τους, με μορφή караβανιού, ζητούσαν διέξοδο προς Καρύταινα και από εκεί προς Τρίπολη. Με στρατηγικό όμως σχέδιο του Γέρου του Μωριά, κατατροπώθηκαν στις υπώρειες του Λύκαιου, κοντά στο στενό του Αγίου Αθανασίου, και πολλοί από αυτούς πνίγηκαν στα ορμητικά νερά του Αλφειού, αφού δεν μπόρεσαν να βρουν διέξοδο από τη γέφυρα της Καρύταινας, όπου είχαν στήσει καρτέρι τα παλικάρια του Κολοκοτρώνη.

Περί το τέλος της μάχης πρόλαβαν και οι Πλαπουταίοι οι οποίοι πληροφορηθέντες τα γεγονότα, έσπευσαν για βοήθεια.

Οι διασωθέντες Τούρκοι του Φαναρίου, ενωθέντες με αυτούς του κάστρου της Καρύταινας, προωθούντο για την Τρίπολη, ενώ ο Κολοκοτρώνης με Δεληγιανναίους και Πλαπουταίους κατέστρωναν τα σχέδια και στρατολογούσαν τα χωριά για την παραπέρα πορεία του αγώνα, με κύριο στόχο την άλωση της Τριπολιτσάς.

Όμως για τους Γορτύνιους πολιτικούς και στρατιωτικούς αρχηγούς της επανάστασης και ιδιαίτερα για τους αδελφούς Γεωργάκη και Δημητράκη Πλαπούτα, εκκρεμούσε το ξεκαθάρισμα λογαριασμών με τους σκληροτράχηλους Τουρκαλβανούς του Λάλα, οι οποίοι αποτελούσαν σοβαρή απειλή στην επιτυχία της επανάστασης.

Η ευκαιρία δόθηκε όταν περί τα τέλη Μαΐου 1821, Ηλείοι, Επτανήσιοι, Καλαβρυτινοί, Ολύμπιοι και Γορτύνιοι, με επικεφαλής τον Γεωργάκη Πλαπούτα, όρμησαν από τη θέση «Πούσι», εναντίον των Τουρκαλβανών Λαλαίων, όπου κατά μια ορμητική με το ιππικό αντεπίθεση των έμπειρων και καλά εξασκημένων Τουρκαλβανών, στη θέση «Μπαστηρά», βρέθηκε κυκλωμένος ο Γεωργάκης Πλαπούτας και στην προσπάθειά του να ξεφύγει από τους εχθρούς και να μην πέσει ζωντανός στα χέρια τους, κάτω και από τη μεσημεριάτικη ζέστη, την κόπωση και την υπερένταση, έπεσε κάτω αναίσθητος από καίριο εγκεφαλικό επεισόδιο.

Μετά το θάνατο του Γενικού αρχηγού του στρατοπέδου, φυσικό ήταν να αναβληθεί η επίθεση κατά του Λάλα, να επικρατήσει σύγχυση και αναμονή λήψεως οδηγιών της Πελοποννησιακής Γερουσίας, που πληροφορήθηκε έγκαιρα τα γεγονότα και αποδέχτηκε το αίτημα να οριστεί αρχηγός του στρατοπέδου του Λάλα ο Δημητράκης Πλαπούτας.

Ο Δημητράκης μετά την εντολή που πήρε από την Πελοποννησιακή Γερουσία, έφυγε κατευθείαν από τα Τρίκορφα που βρισκόταν, και σε τρεις ημέρες έφτασε στο «Πούσι», όπου έγινε δεκτός με χαρά και ανακούφιση.

Η μεγάλη και τελική αναμέτρηση στο «Πούσι» κατά την επικρατέστερη ιστορική άποψη έγινε στις 13 Ιουνίου. Σ' αυτήν είχε καταφτάσει σε βοήθεια των Τουρκαλβανών, από την Πάτρα και ο δυναμικός Γιουσούφ με ισχυρές δυνάμεις.

Η αναμέτρηση υπήρξε σκληρή. Οι Έλληνες κατά την εξέλιξη της μάχης ακολουθούσαν πιστά τις εντολές του Πλαπούτα, ο οποίος έφιππος διηύθυνε την άμυνα με επιδεξιότητα, ενισχύοντας τα ταμπούρια που δέχονταν τις σφοδρότερες επιθέσεις, κάνοντας ελιγμούς, ανάλογους των κινήσεων του εχθρού, ώστε να αποφεύγει τις επιχειρούμενες κυκλωτικές κινήσεις του Τουρκικού ιππικού. Την ορμή του εμπειροπόλεμου και γενναίου Γιουσούφ, ανέκοψε η σθεναρή άμυνα των γενναίων Ελλήνων. Αντίπαλος του Γιουσούφ ήταν ο επίσης εμπειροπόλεμος Δημητράκης Πλαπούτας, που γνώριζε και την ψυχολογία του Έλληνα πολεμιστή και την τακτική της άμυνας.

Οι Τούρκοι έπαθαν συμφορά. Ο Γιουσούφ με τους Λαλαίους Τουρκαλβανούς έφυγαν πανικόβλητοι για την Πάτρα και το απόρθητο μέχρι τότε Λάλα, έμεινε ερειπωμένο και λεηλατημένο

από τους ίδιους τους Τουρκαλβανούς κατοίκους του, που το εγκατέλειψαν μέσα σε λυγμούς δακρύων, για να μην το ξαναειδούν πια ποτέ.

Η λαϊκή μούσα αποθανάτισε τις ηρωικές και γενναίες πράξεις των Ελλήνων στου Λάλα, με τους παρακάτω στίχους:

*Του Λάλα με τα κρυά νερά, και με τις κρυές βρυσούλες
τα παλικάρια τα καλά, και τις βαργιές κυράδες
που δε καταδεχόσαντε, τη γη να την πατήσουν
και τώρα καταντήσανε, νερό να κουβαλήσουν,
γιατί είναι σκλάβοι των Ρωμιών, σκλάβοι των Πλαπουταίων.*

Η περιφανής αυτή νίκη στο «Πούσι» του Λάλα, ήταν καθοριστική, όχι μόνο γιατί αναπτέρωσε το ηθικό των Ελλήνων, αλλά και διότι αποτέλεσε το πρόκριμα για την περαιτέρω επιτυχή έκβαση του Αγώνα.

Η Ηραία του σήμερα είναι μια περιοχή που πορεύεται το δικό της δημιουργικό δρόμο, με εθνική αυτογνωσία και επίγνωση των σύγχρονων δεδομένων, όπως αυτά έχει διαμορφώσει η πραγματικότητα της εποχής που ζούμε.

Μπορεί οι ανάγκες και η ισορροπία του σήμερα να οδήγησαν τον ένδοξο, τον πάντα εθνικά παρόντα τούτο τόπο, στην ερήμωση και την εγκατάλειψη, όμως οι εθνικές μνήμες συντηρούνται και ο

νόστος των συμπατριωτών μας για τη γενέθλια γη και ορατός είναι και δεδομένος.

Το μέλλον μας κατόπιν αυτών διαγράφεται ευοίωνο και ελπιδοφόρο, αρκεί καθένας χωριστά και όλοι μαζί να εγκολπωθούμε και να ενστερνιστούμε τη μεγάλη κληρονομιά, που ως ιερή παρακαταθήκη μας άφησαν οι ένδοξοι πρόγονοί μας, αλλά και το χρέος που αυτή η κληρονομιά μας δημιουργεί και μας επιβάλλει.